

ПОЄДНАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ

Сучасне економічне пізнання виходить з філософських положень про цінність людини і природи як реального й потенційного блага, про необхідність спільного функціонування екологічних, економічних і соціальних систем. Для сучасного економічного пізнання необхідне розуміння, що орієнтація виключно на споживання веде світ та людину до загибелі.

На перший погляд поєднати у межах вивчення однієї дисципліни, філософію та економіку, неможливо. Більшість філософів абстрагуються від економічних відносин, віддаючи перевагу «чистій філософії». У свою чергу, вчені економісти досліджують, насамперед, розвиток матерії, без зосередження на розвитку ідеї.

Неможливість народження інтелектуальних ідей, інноваційних проєктів, механізмів, їхньої суспільної реалізації стають філософською передумовою спочатку гальмування розвитку, а потім і розпаду суспільства та держави. Поєднання полярних світоглядів ідеалізму і матеріалізму при дослідженні економічних процесів у суспільстві, можуть стати філософським коренем життя і розвитку.

Зокрема, твердження про первинність матерії відриває матеріальне від ідеального в теорії діалектичного розвитку, що на практиці призводить до кримінального тоталітарного режиму.

Філософія та економіка тісно пов'язані, вони можуть і повинні розглядатися разом. Більше того, слід говорити про філософію економіки як науку про закономірності, умови та механізм економічного розвитку. Її можна розділити на два рівні – побутовий і державний. Побутовий – це рівень філософії людини, яка прагне шляхом генерування і реалізації своїх ідей забезпечити собі та своїй сім'ї нормальне життя. Державний – це формула зростання: життя – ідеї розвитку – впровадження в економіку – розвиток суспільства – нові ідеї розвитку – впровадження в життя та ін.

Суть проблеми гуманізації економічної освіти з глобалістських позицій найбільш точно можна сформулювати словами відомого філософа-софіста Стародавньої Греції Протагора: «Людина є міра всім речам». У зв'язку з тим, що вища школа не встигає адаптувати свої програми до бурхливих змін в економічному, політичному та соціальному житті, вона повинна шукати такі джерела знань, які впливають на зміни в людській істоті.

Величезні можливості людства, його виробничих сил, науки і техніки пов'язані з моральною пригніченістю людини у світі машин, втратою гуманності і почуттів до природи. Свого часу відомий англійський вчений і письменник Ч. Сноу протиставив два типи культури сучасного суспільства – технічну і гуманітарну. Підкреслюючи односторонність представників цих культур, він закликав до боротьби проти диктату національно-технічного начала над духовними аспектами людського життя.

Основною рушійною силою суспільства є людина. Техніка, раціональні сфери буття існують не самі по собі і не можуть бути «добрими» чи «злими». Такими їх робить людина, і саме вона несе моральну відповідальність за наслідки науково-технічного прогресу, за негативні результати дії комерціалізації культури, духовного життя. Система і структура «гуманізованої» техніки та економіки повинні виводитись з потреб людини, заради якої цей прогрес існує. І. Кант говорив, що людину не має необхідності закликати до моральної поведінки в межах категоричного імперативу. Вона буде в нормальному суспільстві діяти морально через те, що це для неї найбільш корисно.

Філософія ставить і намагається розв'язати найзагальніші питання світорозуміння. Крім того, філософія виражає не тільки світорозуміння, а й певне світоставлення, вона спрямована не тільки на осягнення об'єктивної істини, але й на формування системи цінностей, визначення того, що має для людини життєве значення. Внаслідок цього на змісті, характері філософських поглядів, пошуків і висновків позначаються й особливості різних історичних епох, цивілізація з їх певним економічним розвитком, специфічними рисами світорозуміння й життєсприйняття. Оскільки філософія як духовне явище є формою суспільної свідомості, вона несе на собі відбиток історичного і життєвого досвіду, позицій різних національних та соціальних спільнот і груп. На неї впливає сила традицій, вона взаємодіє з різними формами духовного життя.

Поза всяким сумнівом, економістів, як і будь-якій людині, важливі світоглядні філософські узагальнення про сучасні взаємини природи й суспільства, необхідності відновлення й збереження біосфери. Для економіста глибоке розуміння імперативу виживання людства особливо важливо. Адже нестримний ріст техногенних виробництв є першим фундаментальним фактором руйнування біосфери в силу швидкого зростання енергоспоживання, скорочення біорізноманіття, площі залесених територій та ін., а також збільшення обсягу шкідливих відходів.